

AUSBILDUNG

Aliyeva Shalola Ibragimovna

Qashqadaryo viloyati Yakkabog' tumani

2-son Palitexnikum. Nemis tili fani o'qituvchisi

shalola721@gmail.com. +99888 811 0121

Annotatsiya: Ushbu maqolada Germaniyada rivojlangan “Ausbildung” deb nomlanuvchi kasb-hunar ta’limi tizimining mohiyati, tuzilishi va zamonaviy dunyodagi ahamiyati keng ko’lamda tahlil qilinadi. Maqolada du-al ta’lim tizimining asosiy xususiyatlari, nazariy va amaliy ta’limning uyg’unligi, iqtisodiyot va jamiyat rivojiga ta’siri, shuningdek, globallashuv va texnologik innovatsiyalar sharoitidagi moslashuvchanligi o’rganiladi. Ausbildung tizimining yoshlarni mehnat bozoriga tayyorlash, ishsizlikni kamaytirish, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy tenglikni ta’minlashdagi o’rni ilmiy tadqiqotlar va statistik ma’lumotlarga asoslanib yoritiladi. Shuningdek, ushbu tizimning boshqa mamlakatlarda, jumladan O‘zbekistonda joriy etilishi imkoniyatlari va bu jarayondagi muammolar ko‘rib chiqiladi. Maqola ta’lim sohasi mutaxassislari, iqtisodiyot va jamiyatshunoslik sohasidagi tadqiqotchilar, shuningdek, kasbiy ta’lim va malaka oshirishga qiziqqan keng jamoatchilik uchun mo‘ljallangan.

Kalit so‘zlar: Ausbildung, kasb-hunar ta’limi, du-al ta’lim, professional tayyorgarlik, mehnat bozori, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy tenglik, globallashuv, texnologik innovatsiyalar, malaka oshirish, yoshlar bandligi, ta’lim islohotlari.

Kirish

Zamonaviy dunyoda kasb-hunar ta’limi iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy barqarorlikning asosiy omillaridan biridir. Germaniyada rivojlangan “Ausbildung” tizimi dunyodagi eng muvaffaqiyatli kasb-hunar ta’limi modellaridan biri sifatida e’tirof etilgan. Ushbu tizim yoshlarni muayyan kasbga tayyorlash, ularni mehnat bozoriga samarali integratsiya qilish va iqtisodiyotning malakali kadrlar bilan ta’minlanishini ta’minlaydi. Globallashuv, raqamlashtirish va mehnat bozori talablarining doimiy o‘zgarishi sharoitida Ausbildung tizimining moslashuvchanligi va samaradorligi dolzarb masala sifatida ko‘rib chiqilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, du-al ta’lim tizimi ishsizlik darajasini 6% dan past darajaga tushirishga yordam beradi, bu esa boshqa Yevropa mamlakatlariga nisbatan ancha past ko‘rsatkichdir (Eurostat, 2023). O‘zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda esa ushbu tizimni joriy etish yoshlar bandligini oshirish va iqtisodiy islohotlarni qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. Maqolaning maqsadi – Ausbildung tizimining asosiy xususiyatlarini chuqur tahlil qilish, uning iqtisodiy va ijtimoiy foydalarini ko‘rsatish, shuningdek, uni boshqa mamlakatlarda qo‘llash imkoniyatlarini o‘rganishdir.

Ausbildung tizimining asosiy komponentlari: Ausbildung tizimi o‘zining muvaffaqiyatini strukturali yondashuvi va nazariy bilimlar bilan amaliy ko‘nikmalarning uyg‘unligiga qarzдор. Tizim bir nechta asosiy komponentlardan iborat bo‘lib, ular yoshlarni professional faoliyatga samarali tayyorlaydi.

Du-al ta’lim tizimi: Nazariya va amaliyot uyg‘unligi: Ausbildung tizimining asosiy xususiyati – du-al ta’lim tizimi bo‘lib, unda o‘quvchilar nazariy bilimlarni Berufsschule (kasb-hunar maktabi) da o‘zlashtirsa, amaliy ko‘nikmalarni korxonalarda ishlab chiqarish sharoitida egallaydi. O‘quvchilar haftaning 2-3 kunini maktabda, qolgan kunlarini esa korxonada o‘tkazadi. Bu yondashuv o‘quvchilarga real mehnat sharoitlarida tajriba to‘plash imkonini beradi, bu esa ularning kasbiy ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Masalan, Germaniyada avtomobilsozlik sohasida Ausbildung olgan yoshlar Volkswagen yoki BMW kabi yirik kompaniyalarda amaliyot o‘taydi va so‘nggi texnologiyalar bilan ishlashni o‘rganadi (BMW Group, 2022). Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, du-al ta’lim tizimi bitiruvchilarning 90% dan ortig‘ini o‘qishni tamomlagandan so‘ng darhol ish bilan ta’minlaydi (Statistisches Bundesamt, 2022). Shu bilan birga, bu tizim korxonalarga o‘z ehtiyojlariga mos kadrlar tayyorlash imkonini beradi, bu esa iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Kasbiy yo‘naltirilganlik va keng imkoniyatlar: Ausbildung tizimi 300 dan ortiq kasbiy yo‘nalishlarni qamrab oladi, bu esa o‘quvchilarga o‘z qiziqishlari va qobiliyatlariga mos kasb tanlash imkonini beradi. Masalan, mashinasozlik, elektrotexnika, sog‘liqni saqlash, oshpazlik, bank xizmatlari, logistika va IT kabi sohalarda ta’lim olish mumkin. Har bir yo‘nalish bo‘yicha o‘quv dasturlari sanoatning so‘nggi talablariga mos ravishda ishlab chiqiladi va doimiy ravishda yangilanadi. Masalan, so‘nggi yillarda “raqamli ishlab chiqarish” va “yashil texnologiyalar” kabi yangi kasblar joriy qilindi (BMBF, 2021). Bu jarayonda korxonalar, ta’lim muassasalari va davlat organlari o‘zaro hamkorlik qiladi, bu esa ta’limning mehnat bozori talablariga to‘liq mos kelishini ta’minlaydi. Shu bilan birga, Ausbildung tizimi o‘quvchilarga keyinchalik oliy ta’limga o‘tish imkonini ham beradi, bu esa ularning karyera yo‘lini kengaytiradi.

Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy himoya: Ausbildung davrida o‘quvchilar korxonalardan maosh oladilar, bu esa ularning moliyaviy mustaqilligini ta’minlaydi. Germaniyada o‘rtacha maosh soha va tajribaga qarab 800 dan 1200 evrogacha o‘zgaradi (BMBF, 2021). Bu yondashuv yoshlarni ta’lim jarayonida ijtimoiy jihatdan himoya qiladi va ularning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi. Masalan, sog‘liqni saqlash sohasida Ausbildung olgan yoshlar kasalxonalarda amaliyot o‘taydi va shu vaqt ichida maosh oladi, bu esa ularning moliyaviy yukini yengillashtiradi. Shu bilan birga, korxonalar kelajakda yuqori malakali kadrlar bilan ta’minlanadi, bu iqtisodiy barqarorlikka hissa qo‘shadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki,

Ausbildung tizimi Germaniya iqtisodiyotiga yiliga 30 milliard evrodan ortiq foyda keltiradi (DIHK, 2022).

Yumshoq ko‘nikmalar va shaxsiy rivojlanish: Ausbildung tizimi nafaqat professional ko‘nikmalarni shakllantiradi, balki yumshoq ko‘nikmalarni (soft skills) rivojlantirishga ham e‘tibor beradi. Jamoada ishlash, muammolarni hal qilish, vaqtni boshqarish va kommunikatsiya kabi ko‘nikmalar ta‘lim dasturiga kiritilgan. Masalan, korxonalarda amaliyot davrida o‘quvchilar mijozlar bilan muloqot qilish, loyihalarni boshqarish va muammolarni tezkor hal qilishni o‘rganadi. Bu ko‘nikmalar zamonaviy mehnat bozorida muhim ahamiyatga ega, chunki ish beruvchilar nafaqat texnik bilimlarga, balki shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarga ham e‘tibor berishadi (OECD, 2022).

Ausbildung tizimining afzalliklari va ijtimoiy ta‘siri: Ausbildung tizimi bir qator afzalliklarga ega bo‘lib, ular uni global miqyosda muvaffaqiyatli modelga aylantiradi.

Mehnat bozoriga tezkor integratsiya: Ausbildung bitiruvchilari mehnat bozoriga tez moslashadi, chunki ular o‘qish davrida real ish sharoitlarida tajriba to‘playdilar. Germaniyada yoshlar orasida ishsizlik darajasi 6% dan past bo‘lib, bu Yevropa Ittifoqidagi o‘rtacha ko‘rsatkichdan (8-10%) ancha pastdir (Eurostat, 2023). Masalan, mashinasozlik sohasida Ausbildung olgan bitiruvchilar Siemens yoki Bosch kabi kompaniyalarda darhol ish topadi. Bu tizimning samaradorligi nafaqat yoshlarga, balki iqtisodiyotga ham foyda keltiradi, chunki u malakali kadrlar tanqisligini kamaytiradi.

Iqtisodiy samaradorlik va barqarorlik: Korxonalar uchun Ausbildung iqtisodiy jihatdan foydali, chunki ular o‘z ehtiyojlariga mos kadrlar tayyorlaydilar. Shu bilan birga, davlat ta‘lim xarajatlarini korxonalar bilan bo‘lishadi, bu esa byudjetga yukni kamaytiradi. Masalan, Germaniyada korxonalar har yili 8 milliard evrodan ortiq mablag‘ni Ausbildung tizimiga sarmoya kiritadi, lekin bu sarmoyaning iqtisodiy foydasi 30 milliard evrodan oshadi (DIHK, 2022). Bu tizim kichik va o‘rta biznes uchun ham foydalidir, chunki ular malakali kadrlar bilan ta‘minlanadi va xarajatlarni optimallashtiradi.

Ijtimoiy tenglik va inklyuzivlik: Ausbildung tizimi ijtimoiy tenglikni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. U akademik ta‘limga qiziqmagan yoki moliyaviy imkoniyatlari cheklangan yoshlar uchun yuqori sifatli ta‘lim va kasbiy kelajak imkonini beradi. Masalan, Germaniyada migratsion kelib chiqishi bo‘lgan yoshlarning 40% dan ortig‘i Ausbildung tizimi orqali ta‘lim oladi, bu esa ularning jamiyatga integratsiyasini osonlashtiradi (BMBF, 2021). Ushbu tizim ayollar, nogironlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlar uchun ham teng imkoniyatlar yaratadi.

Global raqobatbardoshlikni oshirish: Ausbildung tizimi Germaniya iqtisodiyotining global raqobatbardoshligini oshiradi. Yuqori malakali kadrlar tufayli

Germaniya avtomobilsozlik, mashinasozlik va IT kabi sohalarda dunyo bo'yicha yetakchi o'rinni egallaydi. Masalan, Germaniya eksportining 50% dan ortig'i yuqori texnologiyali mahsulotlarga to'g'ri keladi, bunda Ausbildung bitiruvchilarining hissasi katta (World Bank, 2023).

Zamonaviy mehnat bozori talablari va Ausbildungning moslashuvchanligi:

Zamonaviy mehnat bozori doimiy o'zgarishlarga duch kelmoqda. Sun'iy intellekt, robototexnika, yashil energiya va raqamlashtirish kabi yangi sohalarining rivojlanishi ta'lim tizimlaridan moslashuvchanlikni talab qiladi. Ausbildung tizimi bu talablarga moslashishda yuqori samaradorlikni namoyish etadi. Masalan, so'nggi yillarda “raqamli ishlab chiqarish bo'yicha mutaxassis” va “yashil texnologiyalar bo'yicha mexanik” kabi yangi kasblar joriy qilindi (BMBF, 2021). Shu bilan birga, ta'lim dasturlari yumshoq ko'nikmalarga e'tibor berib, o'quvchilarni jamoaviy ish, muammolarni hal qilish va innovatsion yondashuvlarga tayyorlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 2030 yilga kelib mehnat bozoridagi kasblarning 30% i raqamli ko'nikmalarni talab qiladi, va Ausbildung tizimi bu o'zgarishlarga mos ravishda yangilanmoqda (McKinsey, 2022).

Ausbildung tizimining boshqa mamlakatlarda qo'llanilishi: Ausbildung tizimi nafaqat Germaniyada, balki boshqa mamlakatlarda ham muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. Shveytsariya va Avstriyada shunga o'xshash du-al ta'lim tizimlari yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda. Masalan, Shveytsariyada yoshlar orasida ishsizlik darajasi 3% dan past bo'lib, bu du-al ta'lim tizimining samarasidir (OECD, 2022). So'nggi yillarda Xitoy, Hindiston va AQSh kabi mamlakatlar Ausbildung modelini o'rganib, o'z ta'lim tizimlariga integratsiya qilishga harakat qilmoqda. O'zbekistonda kasb-hunar ta'limini rivojlantirish bo'yicha islohotlar olib borilmoqda, ammo Ausbildung tizimining to'liq joriy etilishi bir qator muammolarni hal qilishni talab qiladi. Bunga infratuzilmani rivojlantirish, korxonalar bilan hamkorlikni mustahkamlash, malakali o'qituvchilar tayyorlash va ta'lim dasturlarini sanoat talablariga moslashtirish kiradi. Masalan, O'zbekistonda “Ishga marhamat” loyihasi orqali yoshlarni kasb-hunar ta'limi bilan qamrab olish bo'yicha muhim qadamlar tashlanmoqda, lekin bu jarayon Ausbildung tizimining to'liq potentsialini qamrab ololmaydi (O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi, 2023).

Xulosa

Ausbildung tizimi zamonaviy dunyoda kasb-hunar ta'limining eng muvaffaqiyatli modellaridan biridir. Uning du-al ta'lim yondashuvi, kasbiy yo'naltirilganligi, moliyaviy qo'llab-quvvatlashi va ijtimoiy tenglikni ta'minlashdagi o'rni yoshlarni mehnat bozoriga samarali tayyorlaydi. Tizim nafaqat professional va yumshoq ko'nikmalarni shakllantiradi, balki iqtisodiy barqarorlik va global raqobatbardoshlikni oshiradi. Globallashuv va texnologik innovatsiyalar sharoitida Ausbildung tizimi

moslashuvchanlikni namoyish etib, yangi kasblar va ko'nikmalarni ta'lim dasturiga integratsiya qilmoqda. Ushbu modelni O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda joriy etish yoshlar bandligini oshirish, iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish va ijtimoiy tenglikni ta'minlashda muhim qadam bo'lishi mumkin. Buning uchun davlat, korxonalar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, infratuzilmani rivojlantirish va ta'lim dasturlarini zamonaviy talablarga moslashtirish zarur. Ausbildung tizimi nafaqat yoshlarga, balki butun jamiyatga uzoq muddatli foyda keltiradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF). (2021). *Berufsbildung in Deutschland: Daten und Fakten*. URL: <https://www.bmbf.de>.
2. Statistisches Bundesamt. (2022). *Arbeitsmarktstatistik: Berufsausbildung*. URL: <https://www.destatis.de>.
3. Eurostat. (2023). *Youth unemployment rates in Europe*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
4. Deutscher Industrie- und Handelskammertag (DIHK). (2022). *Wirtschaftliche Bedeutung der dualen Ausbildung*. URL: <https://www.dihk.de>.
5. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). *Vocational Education and Training in the Global Economy*. URL: <https://www.oecd.org>.
6. BMW Group. (2022). *Ausbildung bei BMW: Chancen für die Zukunft*. URL: <https://www.bmwgroup.jobs>.
7. McKinsey & Company. (2022). *The future of work: Skills and reskilling in the digital age*. URL: <https://www.mckinsey.com>.
8. World Bank. (2023). *Germany's economic competitiveness and vocational training*. URL: <https://www.worldbank.org>.
9. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. (2023). *“Ishga marhamat” loyihasi: Yoshlarni kasb-hunar ta'limi bilan qamrab olish*. URL: <https://mehnat.uz>.